

Om folk visste!

Jan Boström bytte kyrkbänken mot en militär vägspärr i Betlehem. Som följeslagare. Lyssnade försökte dämpa oro. Han har bråttom dit igen.

Text: Ingemo Orstadius | Bild: Bibbie Friman & Jan Boström | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 2 2010](#)

Väskor av flätade palmblad, olivolja från Västbanken och lankesiska vaniljstänger. Exotiskt så det förslår. Och över alltihop en härlig doft av rökelse.

– Nej, någon rökelse säljer vi inte här. Det måste vara tvålen från Indien som luktar, säger Jan Boström innan han slår igen kassaapparaten i Världsbutiken Solen.

Jan arbetar ideellt i affären sedan fem år tillbaka. Efter att ha sålt sin del i ett mindre företag ville han göra något "vettigt" och när han fick nys om att rättvisehandeln skulle starta i Alingsås slog han till. Dessutom hade han länge funderat på att volontärarbeta utomlands. Det ekumeniska följeslagarprogrammet i Palestina och Israel lockade honom och han skickade in en ansökan.

– Jag är ingen ultrareligiös människa, men jag trivs bra i olika kristna miljöer, säger Jan som länge varit kyrkvärd i Svenska kyrkan.

Han blev antagen till programmet och fick gå en särskild utbildning för följeslagare. Där fick han lära sig mera om bakgrunden till konflikten mellan Palestina och Israel, samt hur läget är just nu.

– Vi gjorde också praktiska konfliktövningar med rollspel, där vi agerade soldater och palestinska ungdomar. Övningarna leddes av en psykolog och var väldigt bra.

Jan placerades tre månader i Betlehem, där han delade lägenhet med tre andra följeslagare. Redan första dagen gick de ut iklädda khakifärgade västar med en speciell symbol och bokstäverna EAPPI (Ecumenic Accompanier Program for Palestine

and Israel) på ryggen.

– Folk kom genast fram och hälsade oss välkomna. En palestinsk minister pussade mig på båda kinderna och tackade mig för att jag var där. Det var gripande, säger Jan.

Sedan inspekterade följeslagarna sin kommande arbetsplats. Jan blev chockad när han fick se muren, som ligger på det av Israel ockuperade Västbanksområdet. Den började byggas 2002, beräknas bli cirka 75 mil lång och består bitvis av en åtta meter hög betongmur, diken, stängsel och elektroniska staket.

I samband med byggandet har mark konfiskerats och egendom förstörts och/eller beslagtogs. Muren har separerat tiotusentals palestinier från släkt och vänner, arbetsmöjligheter och jordbruksmark. FN har krävt att muren ska rivas och den internationella domstolen i Haag har konstaterat att den utgör ett brott mot internationell humanitär rätt. Ändå fortsätter byggandet.

– Och cyniskt nog är det palestinier som bygger såväl muren, som de israeliska bosättningarna. Arbetslösheten är stor på Västbanken.

Jans uppdrag gick ut på att fyra morgnar i veckan infinna sig vid Checkpoint 300, tillsammans med en annan följeslagare. Checkpointen, som är en militär vägspärr i muren, har tre kontrollstationer. Vid den första måste besökaren visa upp ett särskilt tillstånd. Sådana varar som längst i sex månader och måste därefter förnyas kontinuerligt.

Sedan följer en metalledetektor för genomlysning av kläder och bagage. Stålhättor på skorna eller nitar i jeansen ställer till problem. Med oknutna skor och bältena i handen springer palestinerna till den tredje kontrollen. Där ska tillståndet åter visas upp, liksom en id-handling. Dessutom görs ett avtryck av handflatan som jämförs med det som finns i vaktens dator.

– Eftersom byggjobbarnas händer ofta är slitna överensstämmer inte handavtrycken och de får vända tillbaka. Då blir de naturligtvis förbannade.

Jan och hans kollega brukade vara på plats runt halv fem på morgonen. Då hade redan flera hundra personer börjat köa i de två led som fanns vid checkpointen. De flesta stod i en gallergång avsedd för arbetarna. Resten fanns i "the humanitarian lane"; en kö för kvinnor, sjuka, personer över 65 år och turister.

De som köar ser inte vad som händer på insidan och frustrationen byggs upp när det tar lång tid. Folk blir otåliga och skriker. När kön stoppas upp går en av följeslagarna in i terminalen för att ta reda på vad som hänt, medan den andre stannar kvar vid kön för att bevara lugnet. Följeslagarna kommunicerar med varandra och oron dämpas när folk får veta vad som hakat upp sig.

Cirka 2 500 personer passerar dagligen checkpointen och hela proceduren kan ta bortåt tre timmar. Tidigt på morgonen är det främst byggarbetare som ska till sina jobb.

– En del börjar köa redan klockan ett på natten för att vara säkra på att hinna i tid. De sover på wellpappkartonger i närheten.

Men på julafton går det undan. Då öppnas en speciell port för patriarkerna som åker i kortege till födelsekyrkan i Jerusalem. Checkpointen öppnar tidigare och kontrollerna fungerar plötsligt utan problem.

Den andra delen av Jans uppdrag var att besöka byarna i det ockuperade området för att lyssna på folks berättelser. En morgon ringde Nasser Hamamreh, kontaktperson i Husan, och bad Jan åka ut till byn.

– Nasser visade mig hur den israeliska armén under en nattlig räd brutit sig in i byns lokaler under moskén. Där fanns en läkarmottagning och soldaterna hade förstört all sjukvårdsutrustning. Det är ju som att bryta sig in i en kyrka. Fullständigt vanvettigt! Men ingenting är heligt för armén, konstaterar Jan.

Räden fick stora konsekvenser för byborna. De tvingades skaffa tillstånd för att resa till Jerusalem om de blev sjuka och

sjukvårdsavgiften tiodubblades.

Vid ett annat tillfälle kallades Jan till byn för att träffa en familj vars son häktats. Armén hade kommit hem till familjen mitt i natten eftersom de letade efter en stenkastande pojke. De radade upp alla barnen längs väggen och plockade ut en tonårsgrabb fast han bedyrade sin oskuld. Pojken sattes i fängelse i Ramallah i väntan på rättegång och mamman var orolig eftersom hon inte fått träffa honom sedan dess. Hon undrade om följeslagarna kunde besöka honom i fängelset för att ta reda på hur han mårde.

– Det kunde vi inte, men senare berättade Nasser att mamman mårde lite bättre tack vare att vi lyssnat på henne.

Hur det gick för pojken fick Jan aldrig veta, bara att han angivits av en klasskamrat, som tvingats säga ett namn för att själv slippa bli fängslad.

I följeslagaruppdraget ingår också en del efterarbete; till exempel att hålla föredrag eller ge intervjuer. Detta är minst lika viktigt som själva vistelsen eftersom kunskapen om vad som sker är ganska bristfällig. Utanför uppdraget är Jan nu också ivrigt sysselsatt med att sprida Kairos Palestina, ett dokument författat av kyrkoledare i Jerusalem. Han tar fram ett väl tummat exemplar och visar mig.

– Kairos Palestina är en handledning för att uppnå fred i området genom icke-våld.

Förebilden är det Kairos-dokument som sändes ut av kyrkorna i Sydafrika under 1980-talet. Dokumentet riktar sig i första hand till alla kyrkor och kristna i världen, med en vädjan om aktivt stöd från deras sida.

– Visst kan vi be för folken i Palestina och Israel, men det krävs nog lite mer, säger Jan.

Det pågår fredsaktiviteter på båda sidor och i Jerusalem finns The Parents Circle, en gränsöverskridande organisation, där israelen Rami Elhanan är drivande. Hans dotter dödades på väg hem från skolan när bussen sprängdes av en självmordsbombare.

– Hela livet rasade för Rami Elhanan. När han slutat skrika

hade han bara en tanke i huvudet: Att slå ihjäl alla palestinier. Men det var ju en praktisk omöjlighet och han insåg att han i stället måste börja prata med dem. Nu åker han runt och föreläser ihop med en palestinier från ett flyktingläger i Betlehem.

Jan trodde att han skulle kunna vara följeslagare i tre månader och sedan var det bra med det. Men efter hemkomsten i januari har han inte kunnat släppa tankarna på hur folk har det på Västbanken. Han följer händelseutvecklingen noga och om en månad återvänder han dit.

– Den här gången åker jag privat. Det är en slags solidaritetsyttring från min sida. Nu vill jag visa mitt engagemang och dessutom träffa mina nyvunna vänner i Betlehem.

ingemo.orstadius[at]telia.com

Ingemo Orstadius

Läs vidare:

www.skr.org/seappi

www.kairospalestine.ps om Kairos Palestina-dokumentet

Ekumeniska följeslagarprogrammet i Palestina och Israel (EAPPI) drivs av Kyrkornas Världsråd. Initiativet kom ursprungligen från kyrkoledare i Jerusalem som i ett brev bad om internationell närvaro i området.

Människor från olika delar av världen kommer till Palestina och Israel för att stödja dem som arbetar för en rättvis fred. Syftet är att försöka dämpa våldet, ge hopp om att en fredlig lösning är möjlig, främja respekten för folkrätten och höja omvärldens kunskap om vad som sker.